

www.unilib.rs
Излази два пута у
— мјесецу —

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 2:40 на по године. К 1:20 на четрт год. К — 60
За друге земље: на годину 4 круне. Поједини бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по цјеновнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтине.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу на уредништво „Српског Кола народног листа“. Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга, одржан 12. маја 1904. године у Топуском, изрекао је еднотушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАКА, јер је свака грудa, свака бразда, сваки педаљ ерпекe земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште ерпекo, што Срби лакомиселено из шака испуштају и странцима продају — неизмерни народни губитак, сигурна и неизбежна народна пропаст, највеће ерпекo народно издајство. (Тако и само тако изгубили смо ми Срби многа српска села, српске општине, па и читаве српске крајеве, где се сада други шире и размећу, а још за коју годину нити ће се знати нити спомињати, да је тамо Срба икад и било).

Власт забранила збор.

У Сремским се Карловцима требао 18. новембра (1. децембра) одржати велики митрополијски збор српски, који би устао против Берзевицијеве законске основе. Том основом, кад је прими сабор, краљ потврди и постане законом, увешће се мађарски језик у све народне школе у Угарској, задаће се смртна рана српском говору у нашим школама у Угарској, јер главно и скоро све време учења мораће српска деца потрошити на учење мађарског говора.

У Карловце, где се налази српски патријарх и митрополит, где се састаје наш народни црквени сабор, где се налазе наше највише народно-црквене власти, српска гимназија и богословија, у тај град сазвали су посланици народни митрополијски збор. Таких зборова већ је било у Карловцима, сви су прошли у миру и реду, па би тако било и с овим. Па ипак је градско поглаварство у Карловцима забранило збор. Али у овој прилици није одлучивало градско поглаварство, него је заповест стигла одозго од владе из Загреба, да се збор забрани. А кр. земаљска влада у Загребу добила је јачајем такоав миг из Пеште од министра Тисе, да се тако одреди.

Из овога се јасно види, да мађарским властодршцима није право, ако српски народ устаје у одбрану свога језика и имена. Али је веома жалосно што наша кр. хрватско-славонска земаљска влада у Загребу на миг угарске владе и Мађара у Пешти забрањује народу српском, да дигне гласа у своју одбрану. То је слично ономе, кад некога туку, а зачепе му уста да не виче и не јауче. Закон допушта зборове, власт их против закона забрањује.

Али све то не сме српски народ спречити, да као један човек устане против слепог насиља мађарске господе, која хоће да од српске деце граде будуће Мађаре. Митрополијски збор ће се одржати, ако не у Карловцима, а оно у другом ком месту, а поред митрополијског одржаће се многи мањи зборови по другим местима за поједине крајеве. Дигнуће се црквене општине, устаће наше власти, казаће своју реч сав народ. А тако и треба.

И српске жене и девојке покренуле су рад у овој ствари. Српкиње Новосаткиње шаљу табакe, да их потписују Српкиње по другим местима. После ће се сазвати један женски збор, који ће саставити представку на угарски сабор у Пешти, на коме ће бити сви они потписи српских жена и девојака, који ће бити на оним табацима.

Све то показује да је народ наш осетио мађарски убод у живац. А тако и треба. Само сложним радом даде се постићи нешто. Нека Мађари раде, што хоће, али свака сила треба да се сломи о слојан отпор народни.

Брат с братом, род с родом руши сваку незгоду.

Мало гдје тежачки свијет пати тако, као код нас Срба. У читавој Лици, Банији, Босни, Херцеговини, Далмацији живи махом сиротиња. У Славонији има је много, а богме ни Сријем, Банат, Бачка и Барања нису оно, што су некад били, прошарани су са великим бројем праве сиротиње.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

Мало гдје је тежак остављен сам себи, као код нас. Мало гдје има тако мало госпoде, која се од срца брину, да, колико год могу, помогну тежаку. Додуше, има сад прилично учитеља, свећеника, трговаца, посједника и друге госпoде, која помажу тежаку, гдјегод се може, али велика већина гледа само, како ће тежаку одгулити и оно мало сиротиње, што је има. Ко за пета пушка стоје, па чим им се пружи згода, а они: шкљoц, и јадни тежак је готов, неће се шале извући из ноката њихових, осим згуљене коже. Једини филир, једино пиле и јаје изгулиће они од тежака, само да напуне свој џеп, а тежаку шта Бог даде.

Свако ко има трун соли у глави и види тежака са свију страна опкољена дерикожама и притиснута од оних, који би му добро морали радити, помислио би, да су тежаци барем међу се сложни и помажу се, да своје зло колико толико облакшају. Јер ни вуци дивљи не кољу се међу се, кад их обладају пси ловачки и људи, ван се заједнички бране, па послије шта било да било.

Али срце ме моје боли, кад видим да тежаци моји друкчије раде. Коликогод су од зла свакојаког притиснути, толико се међу се не слажу, гоне се, парниче и хоћете ли ми вјеровати, и упалили би један другог и сваку пакост би један другог учинили због ма каквих трица.

Што да вам на дуго приповиједам? Ја ћу вам исприповиједати укратко, шта се све догодило у мом селу због једне на по труле врбе.

На међи између ливаде и оранице двојице тежака: Ст. П. и Ј. П. била једна врба. Ономе, чија је ораница, сметала та врба, јер је правила хлад. И није му баш било толико до сметања, јер једна ниска врба не прави великог хлада, већ пало му нешто на памет, само да не мирује. Рекне он то свом међашу, али мало оштрије. Онај опет, човјек јогунаст, одврати још оштрије, те ти дође до псовке и гадних ријечи. Мјесто, да су се као браћа договорили и сложили, што ће и како ће, Ст. П. оде и посијече врбу. Онај тужи, дође ти ту комисија, покупи дневницу и осуди Ст. П. Овај незадовољан оде надриписарима, те му отпреме ствар на виши суд. Заплете се ствар, дође у руке и адвокату, стану ти се позивати свјedoци, дође до лажних свједочанства, кривих присега, завади се по села. Суци, адвокати, надриписари тару руке, трпају паре у џепове, а моја ти се браћа ухватила за косе и не пуштају један другог. И најзад дошло и до паљевина, по трица, краћа из освете, до тамнице. Никад нико толико зла није учинио мојим тежацима, колико у овој ствари они један другом.

То не ваља браћо. То је зло велико и пропаст. Зар тежаци, које једнака брига таре,

једнако зло бије, који и онако мало правих пријатеља имаду, да се још међу се на ноже кољу? Зар им није доста другог зла? Зар им није доста других душмана, ван их и између себе траже? Ако тежаци један другом зло раде, како им неће радити зло они који из бијела свијета дођу међу њих.

Људи смо сви, наљутимо се, избежумимо понекад сви, особито кад нас зло велико стисне и невоља љута, али ми морамо стиснути зубе, па надјачати сами себе. Сјетимо се, како се Исус Христос на крсту молио Богу Оцу за оне, који га разапеше.

Ако тежаци неће волити један другог, не смију се мрзити међу се, ако се неће веселити напретку један другом, не смију желити зла један другом. Јер тешко њима завађеним а без доста паметних и учених пријатеља.

Да је тежацима видјети, како велика већина радника по фабрикама у градовима живе у пријатељству, љубави, како су готови помоћи у невољи један другом, па и погинути један за другог. Било је то преклани у Загребу. Хтио један богаташ, зове се Боте, што има фабрику столова, столаца, кревета и другог покућства, да истјера једног радника и да му тако не да зараде, за бан бадава. Кад су то чули други, рекли су да ће и они сви престати радити, ако он онога истјера. Па тако и урадише. Кад је он то видио, стане тражити друге раднике томе послу вјеште, али нико није хтио примити посла, и најзад је морао примити све натраг, и оне што су у слогу сами изашли и онога, што га је био истјерао.

Ето, таква слога, љубав и пријатељство требали би да буду међу тежацима, а не процес, свађа, и друга још већа зла. Кад би то макар међу половицом тежака било, друкчије би нам птице пјевале. Не би било незгоде, коју не би могли сломити, нити посла, који не би могли израдити.

Радојица.

Тесно нам је.

II.

Писао сам у прошлом броју о једном начину, како морамо радити, да нама и нашим потомцима буде пространије код куће, на селу. Сваки тежак, који има више синова, а види му се, да за све код куће места нема, нека шаље оно што је превише у свет, јер у занатима и трговини има места још за хиљаде српске деце, која ће нам туђини заузети, као и до сад, ако се не опаметимо. Ето, то сам рекао, а могу рећи и то, да су Срби тежаци већ пошли тим путем, само треба и даље још ваљаније наставити.

Али, браћо, има земаља, где је народ још гушће насељен, него код нас, а земље нису

боље него оне, по којима живи српски народ, па опет им није тако тесно, као нама, боље живе него ми. На један четворни километар (то је површина земље хиљаду метара у дужину и толико у ширину) долази у Србији на 50 душа, у Босни и Херцеговини на 33, у Хрватској и Славонији на 50, у Угарској на 60 уопреко. А у Немачкој долази на толику површину преко 100 душа, у Белгији преко 200, у Швајцарској 78, у Француској преко 70, у Данској на 65, па опет тамо тежак боље живи. У Русији не дође ни 10 људи на четворни километар, па тежак живи горе скоро него наш. Како то може бити?

Истина, у оним земљама, осим Данске, има много фабрика, па и ту силни свет зарађује. Али кад и то урачунамо, опет су тежаци гушће посејани него код нас. Али треба ту прирачунати онај њихов лепши, угоднији живот, него у наших тежака. Србин тежак у Лици, Далмацији, Банији, Босни, у многим крајевима Србије ни у сну не може помислити да има онакав живот, као силни тежаци по другим државама.

Или мање земље имаду него наши тежаци, или толико колико и наши, па опет пуно боље и лепше живе, хране се, носе, угодности сваких имаду више него наши тежаци.

То не може бити друкчије, ван да су они тако вешти, да са мање земље истерају више природа него ми са више, или да се према својој земљи баве сад с овим сад с оним, како земља захтева, из чега се према земљи даде истерати највећи природ. Где сточарством, где виноградарством, где воћарством, где сејањем различног жита.

И видите, браћо, то је истина. Они знаду тако добро обрадити оно земље, што имаду и тако вешто удесити, чим ће се бавити највише на тој својој земљи, да могу, нећу слагати, двапут и више прихода добити са исто онолико земље као и ми. И њих може двапут више бити на једном четворном километру, него нас, па им неће бити тако тесно као нама.

Зар неће Србин Бачванин и Банаћанин, који оре гвозденим плугом, па по двапут, трипут исту земљу пре него је засеје, кукуруз окопава и опрашује плугом прашачем, брна бољом брначом (дрљачом), боље зна којим ће редом сејати разне усева, са истог комада у једној години више усева побере и тако даље, зар тај неће са мање земље више добити него онај, који не зна то. Немојте ми рећи: друго је Банат. Има у Банији на местима тако добре земље као у Банату, али нема онакова природа. Србин Банаћанин и Бачванин са мање муке обради боље земљу, него Срби тежаци у заосталим крајевима. А по другим земљама раде тежаци још боље него Банаћани.

По брдовитим крајевима истина никад неће од жита бити природа, као по крајевима створеним зато. Али може бити већи него је сад и може се у тим крајевима тежак бавити другим гранама господарства, па да дође до једнаког благостања. Банија, Босна, Лика Богом је створена, да се тежак у њој бави воћарством, сточарством па и виноградарством, па ни трага томе. Тежак има нешто кржљавих, трњавих шљива, простих јабука и крушака, нешто запуштених винограда, а стоке ни толико да људски земљу обради и јело да зачини бар понекад.

Па како су се они народи извештили тако? Јамачно им није вештина с неба у главе пала?

Ти су се народи већ зато боље извештили у раду, што су много десетака година живели у миру, па су се сасвим посветили обрађивању земље. А друго, где сами тежаци, сваки са се, нису могли доћи до новца, до справа (радила) за обраду земље или за друге послове, где сами нису могли продати повољно, што су израдили, они су се удруживали у задруге разне, земљорадничке, млекарске, задруге за продају оног, што израде на земљишту. Где један није могао доћи до земље, дошла је задруга, где један није могао купити машине, купила је задруга, где један није могао доћи до боље врсте стоке, дошла је задруга, где један није могао слати жита, воћа, стоке, и осталог даље, где ће се боље продати, слала је задруга, где један није могао или знао доћи до књиге или новина, које уче, како се боље земља ради, могла је и знала задруга, где један није из прста знао исисати, како ће боље и вештије удесити своје господарство, чуо је и видио на састанцима великог броја задруга или је научио у школама, што су их задруге приређивале.

Без милости државне, царске или банске дигли су се тамо тежаци до благостања и угледа само својом снагом, удруживањем. У краљевини Данској долази *на сваке 2000 душа* једна млекарска задруга, која израђује сир, путар, масло. А имају они задруга за храњење, клање и отпремање свиња (крмака) и чак за одгајање кокошију и продају јаја, за продају свега онога, што они израђују.

Што је помогло другим народима и нама ће. И наши тежаци морају се удруживати у задруге, да заједничком снагом израде оно, што сами нису кадри. Наше српске земљорадничке задруге показале су на много и много места, где су људи честити и вредни, колико добра и среће могу тежаку прибавити. А, ако где није било напретка, криви су људи, неразумни и невредни, а не задругарство. Где су тежаци мало земље имали или ништа, тамо су задруге закупљивале земљу и њиховим члановима одмах је пространије било. Тога има у сијасет места

по Срему, Бачкој и Банату. Где стоке нису имали, задруга им је набављала, и онеме који је добио радну стоку, учинило се као да више земље има, јер је оно што је имао, боље и на време обрадио, па му је више природа дала. А онде, где су задруге шуму куповале, имали су тежаци сталне зараде годишње и могли су лако своје потребе намирити и та зарада била је у понеког скоро онолика, колики читав природ са земљишта његова. Ето браћо једног још пута, да себи олакшате, да вам не буде тако страшно тесно. Не ћете ви то првог дана опазити, али за неколико година јамачно хоћете. А од уздања у царску милост, која би дала садити дуван, забадава пећи ракију, сећи шуму и добивати со, тешко да ће икад што бити. У то се не уздајте. Ако себи сами не помогнемо, неће нам ле други помоћи.

Адам.

СРБИ ТЕЖАЦИ!

Шаљите добру, здраву и паметну дјецу на корисне занате

Оснивајте Српске ратарске (земљорадничке) задруге

СРБИ ТЕЖАЦИ!

Нупујте и читајте „Привредник“ лист Главног Савеза Српских Ратарских (Земљорадничких) Задруга у Загребу.

Гујина прича.

По камену маховина жута,
 Под каменом присојкиња гуја,
 Поред гује до седам гујића,
 А мајка се око њих савија,
 Њима мајка чудну причу прича:
 „Знавала сам високу Лесанду,
 Младу љубу Жарка капетана,
 Да је Леса божја душа била,
 Седмеро би дјеце изродила,
 Ал је Леса вражја душа била,
 Растук пила, дјеце не родила.“
 А гујићи слушали су причу,
 Слушали су, вјеровали нису,
 Ко би такe вјеровао бајке,
 Гдје би такe могло бити мајке!

Руско-јапански рат. Око Портартура.

Око Портартура се води непрестана жестока, љута и крвава битка. Цео се свет диви јунацима, који не пуштају из руку поносне заставе руске. Колико ли су већ пута прогласили пријатељи јапански да је тврди град пао, или да ће за који дан пасти, али све те наде

изневерише и непријатељи руски дочекиваху сваки дан све тежа и већа разочарања.

Нема сумње да су „гвозденом заштитнику“ Стесељу, како га Руси зову, и његовим „добрим малоћецима“ (храбрим јунацима) тешки дани и велике невоље у опкољеном граду, али све то сноси они као прави јунаци.

С морске се стране налазе јапанске ратне лађе којима заповеда адмирал Того, с копна је јапанска војска под заповедништвом генерала Ногија, па је врло тешко добити вест од Стесеља, да знамо саиста како стоји с Русима.

Почетком овога месеца новембра (по новом календару) пробила се једна брза руска ратна лађица „Расторопниј“ (Окретни) и добегла у луку китајску Чифу. Непријатељ је гонио „Расторопног“, али је он због своје брзине и зла времена на мору умакао гониоцима. Капетан лађе носио је собом вести Стесељеве руском цару. У Чифу је предао капетан брзојаве руском конзулу и овај их је јавио у Петроград. Чувени брзојав Стесељев од 20. окт. (3. нов.), казao нам је, како стоји с најновијим јуришима непријатељским до тога дана. Знамо, да ће и наше људе веселити, да чују тај извештај, па га ево с рускога језика у целости преносимо у српски. Стесељ јавља цару:

„Срећан сам јавити Вашем Императорском Величанству, да су сви јуриши, почевши од 12. до 20. октобра јунаштвом војске одбијени. Веома је страшан нападај био 17. октобра, али је бајунетима резерве и храброшћу стрелаца непријатељ свуда одбијен. Јапанци тога дана не поновише јуриша. Гомила њихових телеса није однесена. 18-га је непријатељ два пута јуришао у 4 сата и 9 сати по подне, али је оба пута био одбијен бајунетима и ручним бомбама. Потпуковник генералног штаба Јолшин, који се истом опоравио од трију рана, поново је врло тешко рањен комадима бомбе у руке и ноге и кости су му раздробљене. Дух је војске јуначки (херојски). Тешко је именом казати оне који су се понели: сви — јунаци (хероји). Но држим за дужност споменути генерале: Кондратенка, Никитина и Горбатовског, који су се највише трудили. Затим пуковника инжењера Григоренка, потпуковника Јолшина, пуковника Ирмана, потпуковника инжењера Рашевског, потпуковника Гандурина, капитана Резанова, штабног капитана Булгасова, поручнике: Мизлова, Фролова, Бурњевића, Дебогоријана и Кријевића и штабног капитана Смирнова. Пуцање на тврђаву и утврде траје непрестано. Али кад смо одбили најљуће од свију пређашњих јуриша, дух се у војсци силно дигао. Лечници раде више од сваке похвале и племенитости. Наши славни лекари под руководством Хубенета чине чудеса. Јегермајстор у Двора Вашег

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Императорског Величанства ми смо обавезани осећајима неограничене захвалности. На веома опасним тачкама и положајима он се налази уз војнике и срце расте у бранилаца. Губитци су јапански веома велики, Китајци их рачунају на десет хаљада. Извештаје завршује и он као и Куропаткин свагда с овим речима: „Об изложеном всеподајејше доношу Вашему Императорском Величеству“.

Пред Муқденом.

Вести, које стижу од Куропаткина и од Ојама, казују сагласно да на бојном пољу пред Муқденом траје непрекидно затишје. И једна и друга војска лежи чврсто ушанчена, тако да ни један противник неће да предузме нападај с лица, јер би имао страшних губитака. Да се пак непријатељ на једном крилу обиђе, за то треба већа војска једног противника од другог, а то нема ни Куропаткин ни Ојама.

У Манџурији влада тако страшна зима, какве ми у својим крајевима, осим можда једино у Лици, никада немамо.

Балтијска морнарица

која иде у помоћ на Далеки Исток превалила је досад једну трећину пута. Један дио налази се Суецком Каналу, други путује око Африке.

Рајино уздање.

Ударало морје о мраморје,
А мраморје нит' стење нит' јечи;
Морје јако, а мраморје тврдо,
Пак се сила срди и одерди,
Утиша се, па га мирно лиже.
Тако ћеш се и ти расилити
Пусто море, рајини злотворе;
Сустаће ти б'јеси и потреси,
Јер је раја ст'јена од камена,
На камену крстово знамење,
А на крсту сузе исплакране,
Обасјане са божије стране;
Сузе ће се крсту притопити,
Притопити, пак се алемити —
Алем сија — пјева Србадија.

Ко све не управља нашим народом.

По године дана има већ, како се народ из општине Класнић у загребачкој жупанији, стао тужити у новинама „Нови Србобран“ на разна зла дјела свога начелника Бијелића. Што ту свега није било, и о глобљењу, и о миту, и о сили његовој, што ју је чинио тежацима, о кулчењу тежачком, који су забадава морали обрађивати сву његову земљу и све му друге послове радити. Најзад је штампана осуда једна,

у којој се вели од кога је примао мито, од кога је узимао 50 од сто интереса (камата). И по године је требало, док су више власти притјерале тога човјека, да се захвали на начелничкој части. Кад тежак какав скриви, онда то брже иде.

Па ко је био тај Бијелић? На велику жалост нашу то је био тежак. А кад се дочепало начелничке столице постао је тежацима највећи душманин. Горе их је прогонио, него какав туђинац господин, који тежака никад ни видио није.

Има много и много случајева, да тежаци, кад постану какви чиновници без школе (начелници, благајници, биљезници, финанси, тамничари, жандари и т. д.) већма се понесу од тежака, него они који су највише школе учили, и горе поступају са тежацима него други, који нису тежачка дјеца.

Мало има таквих честитих људи, који су баш зато још бољи према тежацима, што су и сами на себи осјетили, како је тешко сиромашним тежацима, како их скоро сваки зна — само огулити, нагрдити и затворити, а мало ко бити с њима ко с људима, без којих ни царевине не би имали хљеба (круха) да једу, поред свега свог богатства.

Тако ето и тај Бијелић. Њему је била већа дика, да се као трска превија и улагује око веће господе, него да га народ, коме је управљао, поштује и воли.

Томе злу доста су криви тежаци, који увијек пред својом дјецом ниште тежачки крух, и који говоре, да је и најмањи чиновнички бољи од тежака. Њима је и онај чиновнички, који као сламка на води дрхће пред сваким старијим; бољи од тежака, који је свој слободан човјек, кога не може нико са његова земљишта отјерати, и који може поносито рећи: Један дио свијета је мој и ничији више, па макар ми било и тешко на њему.

Кад дјеца слушају од својих родитеља, како је тежак нико и ништа, како је сваки чиновнички са оно јадне плаћице према тежаку као небо према земљи, онда ће се богме и понијети, кад се дочепу ма каквог господства, па ће онда и он још горе ништити тежаке. Зашто не би, кад тежаци сами себе ниште.

Ви нисте, браћо, нико и ништа. Ви би могли бити без свега, што ви од других примате, и ако би вам онда живот био тежи и неугоднији, али без вас не може свијет ни дана живјети.

Ето, куд зађосмо од начелника Бијелића. Да је он сам такав, не би тако далеко отишли, али их много има.

Нови начелник у Класнићу нека буде прави и праведни чиновник народни. Народно добро

и љубав нека му буде преча од свега, па неће морати доживјети срамоту као Бијелић, да мора остати без господства. Нек увијек мисли, да је начелништво због народа, а не народ због начелништва. А тежаци нека себе сами не ниште, па их неће ни други ништити. Кад то буде, неће моћи бити начелника као Бијелић, па макар ко то хтио.

А.

Песма у веселом друштву.

Тамо негде — одмах ћу вам каз'ти —
Где је магла кладу извалила,
А кумрија¹ лава окотила,
Лав ти скочи, па кладу прескочи.
Од тога је клада процветала,
Пак је цела земља мирисала.
Свадиле се бабе и девојке,
Цуре веле, да мирише смиље,
Бабе веле није, већ босиље.
Мало баба, много девојака,
Помажу им и деца нејака,
Пак су бабе у тикву стерале.
Ал у тикви ракијице било,
Бабама се лице руменило,
Баш ка нама при овом бокалу,
Пијућ вино, залевајућ шалу.

Сцпевао: † Змај Јован Јовановић.

За „Српско Коло“.

Овдје ћемо читаоцима „Српског Кола“ изнијети даље имена оне народне господе, која се заузимље за овај народни лист. Тако је пречасни господин Панто С. Бикички парох у Великим Бастајима послао управи „Српског Кола“ К 14'40, као годишњу претплату за 6 претплатника. Парох у Клиси преч. гсп. Ђуро Т. Марковић славио је недавно десетогодишњицу своје свештеничке службе, па његови пријатељи и поштоваоци, који су ту славу његову прославили сјетише се и „Српског Кола“, те скупише између себе онијех К 14'40. Госп. Светозар Прибићевић главни уредник „Новог Србобрана“ бавио се својим послем у Сремским Карловцима, те је том приликом скупио за „Српско Коло“ К 16'80, као годишњу претплату за 7 претплатника. Од тога даде високопречасни г. Иларион Зеремски архимандрит и професор богословије за два претплатника К 4'80, преч. г. Јован Живковић професор богословије за три претплатника К 7'20 и г. Ђ. К. за два претплатника К 4'80. Честити и вриједни свештеник у Блињи г. Павле Драгић послао је управи „Српског Кола“ К 30, као претплату до краја ове године за 25 претплатника. Угледни грађанин и трговац биоградски и родољуб српски г. Љубомир Крсмановић, бавећи се недавно овдје у Загребу, дао је између осталијех прилога и „Српском Колу“ К 40, као годишњи свој прилог за 20 претплатника сиромашних Срба ра-

тара. Ми смо говорили већ у овом листу, како и сами Срби ратари треба да се заузимљу за овај свој лист. Сада можемо јавити, да се нашао и Србин ратар, који се почео заузимати за „Српско Коло“. То је Раде Јакшић из Вучинић села код Камералних Моравица. Он се не само сам претплатио на „Српско Коло“, него је наговорио још тројицу својих пријатеља, те се и они претплатише. У свему послао је овај вриједни Србин ратар у име претплате К 19. Срби ратари, угледајте се на Раду Јакшића, па и ви порадите овако за свој лист. Даље је г. Светозар П. Косановић у Грачацу у Лици скупио 14 претплатника и послао као годишњу претплату К 16'80. Пречасни госп. Влада Обрадовић парох у Адашевцима, који већ плаћа два примјерка „Српског Кола“, послао је претплату до краја ове године за нових 12 претплатника. Исто је тако преч. г. Стојан Зајелац парох у Великој Ператовици поред своја 24 стара претплатника скупио још три нова, а преч. г. Алекса Зах. Поповић парох у Доберлину још једног претплатника. Госп. Сава Роксандић српски народни учитељ у Костајници скупио је 4 претплатника и послао К 4'80 као претплату за по године, обећавајући, да ће их још скупити, док се народу прослади читање „Српског Кола“. Г. Милован Тинтор благајнички приправник у Жировцу скупио је приликом једног крштења за 3 претплатника К 10. Г. Душан С. Зорић из Високог у Босни скупио је 8 претплатника и послао К 4'80 као претплату до краја године. Свој овој народној господи управа „Српског Кола“ најљепше захваљује на њихову труду и заузимању, па моли и овај пут и остале, да се у свима згодама сјећају народног листа „Српског Кола“, да га препоручују Србима ратарима и скупљају му претплатнике. Према својој јефтиноћи требало би „Српско Коло“, да има каквијех 10.000 претплатника, јер и сиромашан Србин ратар може годишње дати за овај лист К 2'40 и радо ће их дати, када га ко упуту на то. „Српско Коло“ очекује према томе одзива од свијех свјесних Срба без разлике сталежа и занимања.

Мудре речи.

Прибрао: Ј. В. Д., ратар.

Окреће се коло смрти
На сваког ће доћи ред,
То је закон неминовни
Закон хладан као лед.

Кад шта радиш, друге мисли
Нек те онда ману,
Тамо пази, на то мисли —
Не гледај на страну.

Јаворањ (Хрватска).

Шта се збива у нас и у свијету.

Против помађаривања школа. У прошлом броју јавили смо, како је мађарски министар наставе у Будимпешти саставио закон, да уништи њиме српске на-

¹ Кумрија је једна пасмина грлице.

родне школе у Угарској и све остале које нијесу мађарске. Српски народ није могао мирне душе гледати, да се тако уништавају његове школе. Зато су се са-стали Срби на велики народни збор у Вршцу 25. октобра и ту одлучили, да се замоли угарски сабор, да не допусти, да се расправља о том закону, него да се изради у споразуму с нашим народним и школским властима нов закон о народним школама, па да се поднесе сабору, да о њему расправља и да га одобри. Епархијска скупштина у Темишвару одржала је такођер 4. (17.) новембра своју сједницу, да и она устане против помађаривања српских школа. Исто је тако био збор Срба у Сомбору 8. (21.) новембра у истој ствари, а у мјесту Петровцу у Бачкој одржали су Срби заједно са Словацима такођер велики збор против помађаривања школа.

Заклада Саве Текелије и мађарска влада. Велики српски добротвор Сава Текелија оставио је силне закладе народу своје за различите потребе његове. Између такијех заклада била је једна и така, која је била намијењена на издржавање српског владичанства у Араду у Угарској и то да се почну трошити камати од ове главнице, кад досегне 2 милијуна круна. То се збило ове године. Како у Араду и око Арада има мало Срба, а нема владичанства српског, то је ријешено да се ти камати дају нашим владикама у Угарској. Овом закладом Текелијиним досад је управљао наш Саборски Одбор у Срем. Карловцима, као и с осталим имањем и закладама. Но што на једном би! У ванредној сједници Саборског Одбора од 4. (17.) новембра ове године прочитан је отпис угарског министра предсједника Тисе, у ком се саопштава Саборском Одбору, да је краљ својом одлуком од 19. августа 1904. наредио, да се Текелијин фонд одузме од Саборског Одбора и преда на управу нарочитом одбору (патронату) од три члана и то патријарху Бранковићу као главном старатељу и двојици помађарених Срба барону Милану Бајићу и великом жупану Милану Заки. По закону (§. 19.) о уређењу нашег народно-црквеног сабора од год. 1775. рјешавање, како ће се и на што ће се употребити народно-црквена добра, фондови и фондација, као и располагање с народним иметком припада једино српском народном црквеном сабору, а краљу припада право потврде. Гроф Тиса починио је дакле тиме незаконитост над нашом народном црквеном аутономијом. Саборски Одбор устао је против овог насиља, те је написмено осудио овај поступак угарске владе. Патријарх Бранковић био је против тога. Жалосно је то, да српски патријарх, који би требао да буде највећи и најбрижљивији чувар народних права и тековина, не устаје против тога насиља с осталим члановима Саборског Одбора, него се прима управе овог фонда, који је незаконито одузет од Саборског Одбора као наше врховне автономне управе. Послије свега овога српски народ са зебњом у срцу очекује, што ће бити на пошљетку са његовом аутономијом, коју овако мађарска влада из дана у дан поткопава. Према свему ономе, што се догађа, можемо рећи, да имамо законе, али аутономију управља мађарска влада.

Народно страдање. Ми смо већ писали у овом листу о несретним догађајима у Иригу, гдје се народ узрујао због комасације, па је пало без потребе и мртвих глава. О овом се повела и парница пред судбеним столом у Митровици, те их је свега осуђено двадесеторица од 2 мјесеца до године дана тамнице. Предстојник иришки Малешевић, чијом је неумјешношћу дошло до ових немилих догађаја, премјештен је, а осталима чиновницима није било ништа.

У исто вријеме водила се у Загребу пред судбеним столом парница због немира у Самобору код Загреба, гдје је био хрватски народ заведен од неваљале господе, те је запалио котарску област и опћинске зграде. Дабоме да су због тога многи осуђени још већма него Ирижани. Народ је страдао, а они који су га завели, прошли су олако. Од буна и немира нема ето народу добра и користи, него од вриједна рада и законита пута.

Поузданичке скупштине српске самосталне странке. Српска самостална странка одржала је своје поузданичке састанке и то: 9. (22.) новембра у Глини и 10. (23.) новембра у Топуском. О овим поузданичким састанцима донијећемо опширније у идућем броју.

Колико троши годишње Хрватска и Славонија. Влада је поднијела сабору прорачун за годину 1905. Према томе прорачуну изнашају трошкови 22,426.411 круна. Ови трошкови већи су него у години 1904. за 1,825.343 круне, те ће се употребити већином за повишење чиновничких плаћа, а онда за господарство и друге потребе.

Паја Марковић Адамов 3. (16.) новембра ове године навршило се 10 година Паји Марковићу Адамову српском приповједачу, уреднику „Бранкова Кола“ и професору српске велике гимназије у Срем. Карловцима. Ове године навршује се уједно и 30 година, како је он почео писати приповијетке из живота српског народа у Сријему, а 10 година како је почео издавати и уређивати лист „Бранково Коло“. Приповијетке изашле су му у књизи „Слике и прилике из сеоског живота“ год. 1884., затијем „На селу и прелу“ и „Поп Доброслав“. У својим приповијеткама приказао је он лијепо живот својих Сријемаца, ратара, те је истакао њихове добре стране а боме их гдјегдје и покудио. Не само Сријем, него и сав српски народ може се подицити са овим својим сином и кликнути му: слава и хвала и поживио још дуго на корист и дику српском народу.

Хрватски ђак код српског краља. Један хрватски ђак, који учи високе школе у Загребу, био је ових дана код српског краља Петра у Биограду. Краљ Петар стари је познатик породице овог ђака. Кад је ушао овај ђак у собу, гдје краљ прима, није се краљ Петар обазирао на прописе, којих се у таким приликама држе краљеви, него је као и какав други обични човјек притрчао овом младићу, ижљубио га и посадио себи уз кољено. Код нас свака уштва дигне нос, а ево, како краљ Петар дочекује своје познанике и пријатеље. То је заиста краљевски.

Српска народна скупштина За предсједника српске народне скупштине у Биограду изабран је г. Аца Станојевић, а за потпредсједнике г. г. Никола Николић и Јаша Продановић.

Србин и Шваба. Један пријатељ пише нам с путовања овај истинит догађај:

„Путујући кроз Срем, нанесе ме посао у некад чисто српско село Б. Дођем у српску гостионицу, која беше препуне Срба ратара. И ако беше радни дан, па још пре подне, али вино се просипа, галама толика, да нико никог не чује и не разуме. Упитам гостионичара, шта је то, а он ми рече, да сељаци очекују неког изасланика, који ће провести давање неких опћинских земаља под закуп, па сад газде плаћају алдумаш на земљу, коју још нису ни закупили. У близини се налазаше једна немачка гостионица. Одем случајно и тамо и видех 15—16 Шваба ратара, поседали око једног дугачког стола, разастри земљовиде и планове, па мирно бележе сваки за себе бројеве појединих парцела, величину земљишта, договарају се и споразумевају, колико ће који узети земље и тако даље. Дакле и они очекиваху исто што и они Срби у другој гостионици. Само пред четворицом старијих Шваба видех по чашу вина, и то колико само да буде гостионичару право.“

Овове догађају не треба ништа да надовезујемо са своје стране, јер се у њему готова добра поука налази.

Привредник.

Различне вијести.

Пород и помор у Хрватској и Славонији године 1902.

Према попису народа од године 1901. било је свега два милијуна четири сто двадесет и девет тисућа и двије стотине шездесет и пет душа (2,429.265). Од тога има нас Срба нешто преко 25 од сваке стотине. Године 1902. родило се свега живе дјеце 101.499, и то мушке 51.861 и женске 49.638. Од тога се родило православне дјеце 27.554, римокатоличке 70.870, унијатске 539, протестантске 1.895, чивутске 551 и осталих 89. Умрло је православних 20.021, римокатолика 45.643, унијата 339, протестаната 1120, Чивута 274 и осталих 70. Из ових се бројева види, да нас Срба православних сразмјерно много помире према осталима. Особито помиру наша дјеца, па би српске матере требале особито да пазе на своју малу дјецу и дјецу од сисе и да ју чувају. Осим тога број бракова код нас Срба сразмјерно је мањи према осталима, па за то је онда и број душа мањи. Томе је крива и Америка, јер не само да момци одлазе у Америку, који би се могли женити, него и ожењени, па нас је тако мање. У памет се дакле Срби ратари! Чувајте своју дјецу, жените се на вријеме и не остављајте своје груде земље, да други на њу долази. Настојте да нас је више а не мање. Што нас је више, тиме смо јачи.

Преко 800 круна скупљено је већ за сирочад на правди божјој погинулог Станка Бороте. И хиљаде

круна не могу дјеци накнадити погинулог оца и брата, ни љубави њихове. Али ова припомоћ нека буде њима и свима тежацима знак, да сада има и српске господе, која јадују јад њихов и веселе се веселу њихову, да има господе српске, која неће мирно трпљети, да се у будуће смије тако што догодити, као ово у Багиновој Коси са Боротом оцем и сином.

На све стране почињу се сви Срби, тежаци, господи, занатлије и радници, купити у једно коло, у разна своја српска друштва, па ће доћи вријеме, кад ћемо се сви ми осим можда мало рђавих људи, окупити у једну велику рпу да водимо бригу једни о другима и не допуштамо пропасти један другом.

Десетогодишњица „Српске Банке“ у Загребу. Недавно се навршило 10 година, откад се почела оснивати Српска Банка у Загребу. Српска Банка досад је лијепо напредовала и урадила много за српски привредни напредак. Данас управља Српска Банка с имањем од 15—16 милијуна круна народног новца, а осим тога је она основала по различитим крајевима у нашој монархији, гдје Срби живу, до 100 других српских новчаних завода. Ови српски новчани заводи управљају с каквијех 70 милијуна круна народног капитала. Помоћу Српске Банке почеле су се оснивати и српске земљорадничке задруге, којих има сада већ преко 200 и које су са својим Савезом Србима ратарима учинили велике користи и упућују их на честит и привредан живот.

Српска народна читаоница у Јаску. Јазак је мјесто у Сријему, у близини манастира Раванице, гдје почињају мошти цара Лазара. Тамошњи Срби основали су себи народну читаоницу, гдје ће се окупљати, читати новине и договарати се о својим потребама. И по другијем нашим мјестима требале би се оснивати српске народне читаонице, које би осим читањем ваљаних листова, користиле Србима и тако, што би их одвраћале од крчама и другог неразумног живота.

Повјереницима „Српског Кола“.

Молимо све своје поштоване повјеренике, који још нијесу послали за скупљене претплатнике претплате за трећу четврт, да то што прије учине. Знамо, да има у том потешкоћа, но нека знају, да то раде за народну просвјету, па нека их то потјече на заузимљивост. Уједно молимо све оне, који нам нијесу послали имена скупљених претплатника, да нам их пошљу, како бисмо могли лакше водити евиденцију о свима својим претплатницима и забиљежити свакога појединце у књигу претплатника.

Срби ратари све више се интересују за „Српско Коло“, па ће то зацијело олакшати и посао самим повјереницима у скупљању претплатника и у скупљању претплате. Многи већ увиђају добро потребу овог народног листа, па га и сами траже. То је најбоља препорука за њега.

Уредништво и управа „Српског Кола“.